

Ohje julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen laaduntarkastuksesta

1. Yleistä JHTT-laaduntarkastuksista

Julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetun lain (JHTT-laki; 467/1999) 13 §:n mukaan JHTT-lautakunnan tehtävänä on mm. huolehtia JHTT-tilintarkastajien ja -tilintarkastusyhteisöjen tilintarkastuksen yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta. JHTT-lain 15 §:n 1 momentin (370/2005) mukaan lautakunta valvoo, että JHTT-tilintarkastajat säilyttävät ammattitaitonsa ja että JHTT-tilintarkastajat ja JHTT-yhteisöt edelleen täyttävät tämän lain mukaiset hyväksymisen edellytykset sekä toimivat tämän lain ja muiden tarkastuksesta annettujen säännösten mukaisesti. Lautakunta ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jos edellä mainituissa seikoissa ilmenee puutteita.

JHTT-lain 15 §:n 2 momentin (370/2005) mukaan lautakunta valvoo JHTT-tilintarkastajien ja JHTT-yhteisöjen laadunvarmistusta. Lautakunta tuottaa laaduntarkastuksen itse tai tilaa laaduntarkastuksen ulkopuolisilta asiantuntijoilta. Lautakunta päättää laaduntarkastuksen sisällöstä ja toteuttamistavasta sekä toimenpiteistä, joihin laaduntarkastukset antavat aihetta.

JHTT-lain 15 §:n 3 momentin (1033/2008) mukaan lautakunnalla on valvonta- ja laadunvarmistustehtävien toteuttamiseksi oikeus käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita. Lautakunnalla on laatujaosto, joka huolehtii JHTT-järjestelmän laaduntarkastusten toteuttamisesta. JHTT-lautakunnan ja laatujaoston työnjako on seuraava:

Tehtävä	JHTT-lautakunta	JHTT-lautakunnan laatujaosto
Ohjaa ja valvoo yleisesti laaduntarkastusta	X	
Määrää laaduntarkastettavat	X	
Valitsee ja kouluttaa laaduntarkastajat		X
Ohjeistaa ja valvoo laaduntarkastusten toteuttamisen		X
Tekee esityksen laaduntarkastusten tuloksiksi		X
Vahvistaa laaduntarkastusten tulokset	X	
Säilyttää laaduntarkastusaineiston		X

2. Laaduntarkastukseen määrääminen

JHTT-lain 15 §:n 2 momentin mukaan JHTT-lautakunta määrää JHTT-tilintarkastajan laaduntarkastukseen enintään kuuden vuoden välein ja JHTT-yhteisön enintään neljän vuoden välein.

JHTT-tilintarkastaja ja JHTT-yhteisö eivät voi oma-aloitteisesti hakeutua laaduntarkastukseen. JHTT-tilintarkastajat määrätään laaduntarkastukseen riippumatta siitä, onko se JHTT-yhteisö, jonka palveluksessa JHTT-tilintarkastaja on, laaduntarkastettu sekä siitä, milloin JHTT-yhteisön laaduntarkastus on tehty.

Määräystä JHTT-tilintarkastajan tai JHTT-yhteisön laaduntarkastuksesta ei pääsääntöisesti muuteta. JHTT-lautakunta voi kuitenkin erityisestä syystä päättää laaduntarkastuksen lykkäämisestä tai peruuntumisesta.

3. Laaduntarkastajien valinta, ohjeistus ja valvonta

JHTT-lautakunnan laatujaosto valitsee laaduntarkastajiksi tehtävään soveltuvia, esteettömiä JHTT-tilintarkastajia. Laaduntarkastajan on JHTT-lain 15 a §:n (370/2005) nojalla noudatettava, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Laaduntarkastajat toimivat virkavastuulla suorittaessaan laaduntarkastukseen kuuluvia tehtäviä.

Laaduntarkastukset toteutetaan laatujaoston ohjeistamana ja valvonnassa. Ne suoritetaan käyttäen laatujaoston tähän tarkoitukseen laatimia laaduntarkastuslomakkeita.

4. Laaduntarkastusten sisältö

4.1. JHTT-yhteisön laaduntarkastus

JHTT-yhteisön laaduntarkastuksen tavoitteena on ensisijaisesti varmistua yhteisön oman laadunvarmistusjärjestelmän olemassaolosta, toimivuudesta ja tehokkuudesta. Laaduntarkastuksessa arvioidaan yhteisön laadunvarmistusjärjestelmän toimivuutta käymällä läpi sen sisältöä sekä tarkastamalla laadunvarmistusjärjestelmän noudattamista laatujaoston tähän tarkoitukseen laatimien laaduntarkastuslomakkeiden avulla.

JHTT-yhteisön laaduntarkastuksessa käydään läpi yhteisön niitä toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joiden avulla yhteisö pyrkii varmistumaan yhteisön lukuun tehdyn tilintarkastustyön korkeasta laadusta sekä tunnistamaan alueet, joiden osalta yhteisön tulisi ryhtyä toimenpiteisiin tilintarkastustyön korkean laadun varmistamiseksi. Laaduntarkastuksessa käydään läpi myös se, onko yhteisö tarvittaessa ryhtynyt tällaisiin toimenpiteisiin.

JHTT-yhteisön laadunvarmistusjärjestelmän noudattamista arvioidaan käymällä läpi yhteisön lukuun tehtyjä tilintarkastuksia jäljempänä kohdassa 4.2. tarkoitettujen otoksen perusteella kaikkien niiden yhteisön palveluksessa olevien JHTT-tilintarkastajien osalta, jotka on määrätty samana vuonna tilintarkastajakohtaiseen laaduntarkastukseen. Toimeksiantokohtaiset tarkastukset ovat samalla asianomaisten JHTT-tilintarkastajien laaduntarkastuksia, jotka suoritetaan JHTT-tilintarkastajan laaduntarkastusta varten laadittujen lomakkeiden avulla.

JHTT-yhteisön laaduntarkastuksen jälkeen laaditaan raporttiluonnos, johon pyydetään tarkastetun yhteisön ja toimeksiantokohtaisten tarkastusten osalta myös asianomaisten JHTT-tilintarkastajien kommentit. Laaduntarkastaja laatii lopullisen raportin ottaen huomioon saadut kommentit. Tämän jälkeen laatujaosto käsittelee raportin ja tekee JHTT-lautakunnalle esityksen JHTT-yhteisön laaduntarkastuksen tulokseksi, johon voi sisältyä yhteisöltä edellytettäviä jatkotoimenpiteitä. Lopullinen raportti annetaan myös asianomaiselle JHTT-yhteisölle tiedoksi.

4.2. JHTT-tilintarkastajan laaduntarkastus

JHTT-tilintarkastajan laaduntarkastuksen tavoitteena on varmistua siitä, että tilintarkastustyö on tehty lainsäädäntöön ja viranomaisten määräyksiin perustuvien vaatimusten, julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan ja ammatillisten standardien mukaisesti, sekä siitä, että tilintarkastuksessa on hankittu tehtyjen johtopäätösten ja annetun tilintarkastuskertomuksen tueksi tarpeellinen määrä tarkoitukseen soveltuvaa näyttöä. JHTT-tilintarkastajan laaduntarkastuksessa painopiste on otoksen perusteella toimeksiantokohtaisten työpapereiden ja muun aineiston läpikäynnissä. Laaduntarkastaja perehtyy tehtyyn tilintarkastustyöhön haastattelemalla JHTT-tilintarkastajaa ja käymällä läpi toimeksiantokohtaista aineistoa riittävässä laajuudessa laatujaoston tähän tarkoitukseen laatimien laaduntarkastuslomakkeiden avulla.

Muun kuin JHTT-yhteisön palveluksessa olevan JHTT-tilintarkastajan laaduntarkastuksessa perehdytään myös tilintarkastajan omaan laadunvarmistusjärjestelmään sekä arvioidaan sen riittävyttä ja toimivuutta.

Laaduntarkastuksen jälkeen laaditaan raporttiluonnos, johon pyydetään JHTT-tilintarkastajan kommentit. Laaduntarkastaja laatii kommentit huomioon ottaen lopullisen raportin. Tämän jälkeen laatujaosto käsittelee raportin ja tekee JHTT-lautakunnalle esityksen laaduntarkastuksen tulokseksi, johon voi sisältyä JHTT-tilintarkastajalta edellytettäviä jatkotoimenpiteitä. Lopullinen raportti annetaan myös asianomaiselle JHTT-tilintarkastajalle tiedoksi.

5. Laaduntarkastusten tulosten vahvistaminen

Kunakin vuonna laaduntarkastusten lopullisten raporttien valmistuttua laatujaosto analysoi niitä, keskustelee laaduntarkastajien johtopäätöksistä ja ottaa yleisesti kantaa laaduntarkastusten tuloksiin. Tämän jälkeen laatujaosto tekee JHTT-lautakunnalle esityksen JHTT-yhteisöjen ja JHTT-tilintarkastajien laaduntarkastusten tuloksista vahvistettavaksi.

Esitys JHTT-yhteisön tai JHTT-tilintarkastajan laaduntarkastuksen tulokseksi voi olla hyväksytty, uusintatarkastus tai hylätty.

JHTT-lain 15 §:n 2 momentin mukaan JHTT-lautakunta päättää toimenpiteistä, joihin laaduntarkastukset antavat aiheita. JHTT-lautakunta päättää myös laaduntarkastusten tulosten julkisuudesta. Laaduntarkastusta koskevia asiakirjoja koskee laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

JHTT-lautakunta edellyttää, että laaduntarkastuksen kohteena ollut JHTT-yhteisö tai JHTT-tilintarkastaja (soveltuvien osin)

- arvioi laaduntarkastusraportissa esitettyjen havaintojen ja johtopäätösten merkittävyyttä JHTT-yhteisön tai JHTT-tilintarkastajan laadunvarmistusjärjestelmän ja tilintarkastustyön korkean laadun varmistamisen kannalta;
- ryhtyy toimenpiteisiin laatimalla toimenpidesuunnitelman laaduntarkastusraportin havaintojen ja johtopäätösten huomioimiseksi laadunvarmistusjärjestelmänsä toimintaperiaatteissa ja menettelytavoissa sekä tilintarkastustyössä
- toteuttaa laaduntarkastusraporttiin perustuvan toimenpidesuunnitelmansa mukaiset toimet kohtuullisessa ajassa ja informoi niistä laatujaostoa.

Laatujaosto valvoo JHTT-yhteisön tai JHTT-tilintarkastajan toimenpidesuunnitelman toteuttamista sekä raportoi siitä JHTT-lautakunnalle seuraavan vuoden laaduntarkastusten tuloksia koskevan esityksen yhteydessä.

6. Arkistointi

Laaduntarkastuksen päätteeksi JHTT-lautakunnan sihteeri rekisteröi laaduntarkastuksen ajankohdan ja tuloksen JHTT-luetteloon. Tehtyjen laaduntarkastusten ajankohdat ja tulokset otetaan huomioon uusien laaduntarkastusten suunnittelussa.

Laaduntarkastajan palauttama lomakeaineisto ja muut mahdolliset tarpeelliset työpaperit arkistoidaan laatujaoston toimesta kuudeksi vuodeksi JHTT-lautakunnan laaduntarkastustulosten vahvistamispäätöksestä alkaen.

7. Laaduntarkastusten kustannusten kattaminen

Laaduntarkastuksesta ei peritä tarkastettavalta JHTT-yhteisöltä tai JHTT-tilintarkastajalta erillistä maksua. JHTT-yhteisöiltä ja JHTT-tilintarkastajilta peritään julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan maksullisista suoritteista annetun valtiovarainministeriön asetuksen (1004/2013) mukaisesti vuosimaksuja. Laaduntarkastusten kustannukset katetaan osana näitä vuosimaksuja. Laaduntarkastajien palkkioista päättää JHTT-lautakunta.

8. Ohjeen voimaantulo

Julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunta on hyväksynyt tämän ohjeen kokouksessaan 5.5.2014. Ohje tulee voimaan 1. päivänä syyskuuta 2014.

Lisätietoja ohjeesta ja sen soveltamisesta saa JHTT-lautakunnan sihteeriltä.